

Megkönnyebbülés

Emlékszem, hogyan nyílt föl az a víztiszta téli reggel, az a hatalmas kék szem, hogy megnézzen bennünket a hegyi házban. Kiléptem az erkélyre. A levegő fagyos, de milyen fertőtlenítő s azok a műtétre-éles sugarak! Ahány zuzmara csöpp, annyi fényrobbanás a legkisebb fűszálon, ágon, végig a völgyi lapályon, melynek két oldalán a domborok most bizakodva lépdeltek felénk, a múltból a jövőbe. Minden sikert ígért. Szeretsz! Az emléktelenre táguló égen egyetlen madár, fekete persze. Az utolsó bűn! A büntudat utolsó perce! Magyarul a lélek s a lélekzet egy szó. Milyen igaz. Van lélekzet, mely lelket cseréltet. Fölrepültem, megjöttem, gyógyultan, mint egy operáció után.

Telcsé Gulle

Megkönnyebbülés

Emlékszem, hogyan nyílt föl az a víztiszta téli reggel, az a hatalmas kék szem, hogy megnézzen bennünket a hegyi házban. Kiléptem az erkélyre. A levegő fagyos, de milyen fertőtlenítő, s azok a műtétre-éles sugarak! Ahány zuzmara csöpp, annyi fényrobbanás a legkisebb fűszálon, ágon, végig a völgyi lapályon, melynek két oldalán a domborok most bizakodva lépdeltek felénk, a múltból a jövőbe. Minden sikert ígért. Szeretsz! Az emléktelenre táguló égen egyetlen madár, fekete persze. Az utolsó bűn! A büntudat utolsó perce! Magyarul a lélek s a lélekzet egy szó. Milyen igaz. Van lélekzet, mely lelket cseréltet. Fölrepültem, megjöttem, gyógyultan, mint egy operáció után.

Nemcsak a vadmacskák a ^{gá}meitokat, a kicsik fölfelelik a nagyokat, az órák - a szebórák és a faliorák - világában is. Az ebédlők csőndjében, a délutáni szunyókálás idején - magas testes állóórák dődögtek s motyogtak oly leinthatetlenül s méltóságosan, hogy évről évre kövérebbnek tetszettek. Moha a lassú, holdvörös inga a térdük alatt járt ide-oda a lábuk között, mindnyájunk emlékezetében a fejüket csóválták, helytelenítve. Eltűntek, ezek végestek a maradásukkal is, ezek a csuklonkon oly tülekyön buzgalkodó, a perceket oly egérfog-fürgességgel rágesdülő karórák. A jelenség - hogy az állatfajták egyedeikben megnövekedve haladnak a pusztulás s egyedeikben kicsinyülve a szaporaság felé - közismert: a ló óse patkány terjedelmű, a gyíké templontömegű volt. A küzdelemről nem csak Darwin adott képet, hanem Swift is, költőit, igaz, de annál szívósóritóbbat: amikor a liliputiak megkötözik Gullivert. De a régi jó kövér idő birodalmáról vajon ki beszél s e birodalom szorgos lakóiról? Dehogy is dícsérőleg, dehogy! Korunk egyik méltán félreismerő lírikusa hasonlította csupán a mindnyájunk csüklőjén ott lelhető óra szíját tatar rabasijhoz, szerénységgem. Szárguldanunk kell, gyalog, oly lovakhoz kötve, melyek nagysága már-már apokaliptikus.

Ezzel szemben mint a testben a szív, olyan képpen működött a hásban, illetve családban az a tényező, mely e sorok fölolvásóját megismertetni, majd megbarátkoztatni kezdte földi sorsunk legközelebbi s egyben legtávolibb rejtelmével az időnek. A feladat nem volt könnyű, lévén létünknek egyszerre belseje is, külseje is - tartalma is, formája is - az idő. Szerencsére egyrészt nem kellett a dolog természeténél fogva nem is lehetett szavakhoz folyamodni, másrészt öt éves korig mindeh halandó lángész.

1

X

Próza vagy vers.

1.

Élvezni tudom az őst, akkor is amidőn rosszra fordul. Anyánk méhében fajtánk első nagy előretörését csináljuk végig a haltól az orángutáig? ~~A~~. A szeptemberi esők kezdetével én a második nagy előretörést - a civilizálódó emberét - élem, élvezem újra. A hideg lé nem a fejre esél! Egy ötletes szerkezet szépen körém csorogtatja. Fél van találva a hős! Lélekben gratulációra nyujtom a kezem, nem egy távoli ősnak, hanem végül - egy személyben is - saját magunknak! Fél van találva az ajtó! Ujabb kőnyújtás, a lélek mélyén. Nem jön be a hideg. De a fény mégis. Fél van találva az ablak! A köpeny, a kalap, az üveg, az esernyő. Valahányszor a kályha felé közelítem, nem csak a meleg kőjétől dörzsölöm a kezem. A remek ötlettől, hogy ez is fél van találva.

Amilyen mértékben vicsozit, kőp és harap kintról a táj, olyan mértékben élők diadalt ebben a pompás kis fellegvárban, ami ^{sz} a kőpadlatú egyablakos szobám s ebben az isteni páncéltatban, amit ilyenkor pullover, nadrág, cipő, illetve csizma alakban magamra öltek. Dideregve, átázva, a szenvedéstől arcom torzítva és könnyezve [és] - mert hisz utálok a rossz időt - mindig marad bennem egy szikra élvezet, egy sugár nem az édenkertből, hanem a győzelem érzéséből, midőn az édenkert lerontói-ra vissza lehetett venni s abból, hogyan pusztítottak, meg lehetett tanulni az építést.

25.2.10. X

2

2.

Tövéntelen a vers, amiben egy szikra költészet sincs.
Tövéntelen a versben kívül fölszikkadó költészet.

Vadmadarat kalitkába csalni: ilyen vállalkozás formá-
ba csalni egy-egy kor igazi - akkor a ott teremt - költői ele-
meit. ~~Épp ettől idegesek leginkább, mivel már megjárták; on-
nan futunk, ahol pórlejártunk.~~

Nem lehet elég háló és csapda és csalétek a megfogá-
sukhoz.

Innen az a rengetegféle vers-vállalkozás, amelynek
süme az ugynevezett szabad-verse, vagy próza verse osztályo-
zódik. Készsé fogódnak - észre vehették - hogy észrevétlenül,
amiesze, mintegy földre lapulva akarják az emberi nyelv hálósá-
tába korítani azt az oly robbanékony költőit-t.

Észért nincs egyelőre semmi szabály. Látványosan e-
szért oly nagy a műfajok - ugyancsak látványosan - keveredése.

Évesni tudom róla az ént.

akkor is midőn zordra fordul...

As előbbi rövid irás így is indulhatott volna. Kite-
ponott uton! Vagyis milyen kötelező kanyarokon. Nem, lépünk in-
kább érekbe, asedjünk a ruhákra bogáncsat, sőt akár arcunkat is
tépessük meg, de vágjunk át, ahol rövidebbre lehet vágni a lé-
nyeg felé. Kosztolányi csak az érvelésében tévedett, midőn a köl-
tők a Dichter nyomán kivánsa sürítettnek. Elvben igaza volt. A
költő minden lehet csak focsegő nes. Holott az ugynevezett köl-
tői fordulatok és szabályok épp a ma tudott dolgok ismétlésére

cs. 2. rd. x

csábitanak, azzal támasztva félreértést, hogy ők - a formák - valóban ismétlődnek.

A horgászokban a művészet: idejében félrótani a meg-megrezgő úszót. A költészetben nem máskép; a különbség csak, hogy ahány sor, annyi rántás. - szákmánnyal vagy úresen. A fenti néhány sor, efféle rezdülés sorozat. Ez érdekelt benne s nem az esetleges szákmány. Ez szórakoztatott szabadon mindenféle máfajtól, még a legszabadabbtól is.

A sáros folyam hosszán.

„Álom volt! Valóságos álom!” - halljuk a messzi utasárból megtérteket. Én azóta álmodom valóságosan, mióta megtértem. Mi feküdt meg így a gyomrom a tegnapi vacsorából, hogy elcsúsz rugtán ezzel a szárnyú X-essel kell találkoznom ezen a nyomasztó kőbruton, mely évről-évre csúfabb? - nyilat át hátul valahol az agyamban a gondolat, de az ébrenlét világosságával.

Micsoda ifjúkori botlás penitenciája ez - gondoltam még világosabban - hogy ennek a sáros folyamnak a hosszán kell gyalogolnom most már egy életen át Ruszcsukig? A halálig? Mikor ébredek föl? - gondoltam a téli reggelek kristály éles jószanságával, kétségbeesésével.